УДК 378.147+338.48-6:37

О.І. Баглай, Львів, Україна / O.I. Bahlai, Lviv, Ukraine
oksanabaglay@yahoo.com

ІНТЕГРАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ТУРИЗМУ

Анотація. *У статті обґрунтовується необхідність застосування інтегративних технологій навчання з метою формування у студентів міжкультурних умінь професійного спілкування у процесі підготовки майбутніх фахівців сфери туризму. Міжкультурні уміння розглядаються як здатність застосовувати новий досвід і вже набутий у новій ситуації, завоювати довіру й повагу людини іншої культури, здійснювати міжкультурну взаємодію на рівні особистості, групи, застосовувати знання культурних особливостей у процесі комунікації тощо, тому їх формування передбачає застосування таких технологій навчання, які би відображали їх зміст. Інтеграція у процес професійної підготовки майбутніх фахівців туристичної галузі таких інтерактивних методів навчання як рольові ігри, презентації, позааудиторні заходи тощо сприяє розвитку у студентів таких особистісних якостей як самовдосконалення та самовиховання, розвиток креативного мислення, розумової та соціальної активності з метою успішного ведення міжкультурного діалогу з представниками різних культурних груп, а також є передумовою їх успішного професійного майбутнього у туристичній сфері з актуалізацією власних професійних навиків, їх корекцією як у процесі навчання так і при виконанні професійних обов'язків. Автор зазначає, що формування міжкультурних умінь майбутніми фахівцями сфери туризму неможливе без вивчення іноземної мови. Комунікативний підхід до вивчення іноземної мови передбачає інтеграцію інтерактивних методів навчання для формування у студентів здатності змодельовувати реальні ситуації. Наголошено, що знання про міжкультурне спілкування ще не гарантують якості комунікативних процесів, тому формування низки міжкультурних умінь професійного спілкування є ключовими для забезпечення ефективності міжкультурного діалогу.*

Ключові слова*: інтегративні технології, інтерактивні методи, рольова гра, презентація, поза аудиторний захід, вивчення іноземної мови, майбутній фахівець туристичної сфери, професійна підготовка*

Abstract. *The article substantiates the necessity of the integrated educational technologies application so as to form students' intercultural skills of professional communication in the process of vocational training of future tourism specialists. Intercultural skills are considered as an ability to apply new and already acquired experience in a new situation, to win the trust and respect of a person who represents another culture, to interact interculturally at the level of an individual or a group, to apply knowledge of cultural peculiarities in the process of intercultural communication, etc. Therefore, their formation involves the application of such learning technologies which would reflect their content. Integration of such interactive teaching methods as role plays, presentations, extra-curriculum events etc. into the process of future tourism specialists vocational training promotes students' acquisition of such individual qualities as self-improvement and self-education, development of creative thinking, mental and social activity aimed at successful intercultural dialogue with the representatives of different cultural groups, as well as is a prerequisite for their successful professional future in the tourism sector with the activation of their own professional skills, their correction both in the process of training and in their performance of professional duties. The author states that the formation of intercultural skills by future tourism specialists is impossible without foreign language learning. The communicative approach to the foreign language learning involves the integration of interactive learning methods to form students' ability to simulate real situations. It is emphasized that knowledge about intercultural communication does not guarantee the quality of a communicative process. Thus, the formation of intercultural skills for professional communication is a key that ensures the effectiveness of intercultural dialogue.*

Key words: *integrative technologies, interactive methods, role-play, presentation, extra-curriculum event, foreign language learning, future tourism specialist, vocational training.*

Постановка проблеми. Оскільки рівень професійної підготовки у сфері туризму не повністю задовольняє вимоги сучасного суспільства та туристичного ринку праці, зростають вимоги до професійної підготовки фахівців у різних типах навчальних закладів туристичного профілю. У сучасних умовах підготовки висококваліфікованого фахівця туристичної галузі пріоритетним є спрямованість цієї підготовки на задоволення постійно зростаючих потреб туристів, зокрема з метою здійснення результативного міжкультурного діалогу для досягнення порозуміння між його учасниками.

© О.І. Баглай, 2018

Саме заохочення студентів до пізнання етнокультурного різноманіття світу передбачає набуття ними необхідних знань про міжкультурне спілкування між людьми, які представляють різні культурні спільноти. Але знання про міжкультурне спілкування ще не гарантують якості комунікативних процесів, тому формування низки міжкультурних умінь, що стосуються пошуку й обробляння інформації та врахування специфіки етнічних спільнот є ключовими для забезпечення ефективності міжкультурного діалогу.

Як показали результати аналізу педагогічної практики, вивчення відповідної інформації на заняттях із дисциплін професійного циклу можливе за рахунок інтеграції технологій навчання у процес викладання цих дисциплін, а також доповнення навчальних програм темами, дотичних до фактів, які передбачають саме набуття студентами міжкультурної поінформованості. Кількість цих фактів визначається доцільністю, вона не може бути значною, оскільки це суперечить застосуванню самого принципу інтеграції.

Аналіз попередніх досліджень. Проблемою застосування інтегративних методів навчання у професійній підготовці майбутніх фахівців займалися Козловська І. М., Сліпчишин Л. В., Смірнова В. О.; застосуванням інтегративних технологій навчання для підготовки майбутніх фахівців для сфери туризму – Лозовецька В. Т., Матвіїв-Лозинська Ю. О., Фоменко Н. А., інтеграцією інтерактивних методів у процес викладання іноземної мови – Деяк М. Ю., Колбіна Т. В., Солодка А. К. та ін. Однак питання використання інтегративних технологій навчання з метою формування у майбутніх фахівців сфери туризму міжкультурних умінь для здійснення ефективного міжкультурного спілкування не є достатньо дослідженою та потребує подальшого вивчення.

Метою статті є обґрунтування необхідності застосування інтегративних технологій навчання з метою формування у студентів міжкультурних умінь професійного спілкування у процесі підготовки майбутніх фахівців сфери туризму.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зміст навчання не зводиться до переліку знань, навичок і вмінь з навчальних дисциплін, оскільки багатокомпонентний зміст у процесі навчання передбачає здобуття практичного досвіду. Тому використання імітаційної моделі навчання передбачає навчальні завдання співвіднесені з ситуаціями майбутньої професійної діяльності. Знання набувають особистісного змісту, перетворюючись в знання-вміння. На нашу думку, *міжкультурні уміння* можна інтерпретувати як здатність застосовувати новий досвід і вже набутий у новій ситуації, завоювати довіру й повагу людини іншої культури, здійснювати міжкультурну взаємодію на рівні особистості, групи, застосовувати знання культурних особливостей у процесі комунікації тощо. Тому формування у студентів міжкультурних умінь передбачає застосування таких технологій навчання, які би відображали їх зміст.

Огляд проблематики технологій навчання дає змогу визначити технологію як “динамічний процес формування людини, що заснований на постійному виборі змісту, способів діяльності викладача та студента, а також на виборі таких умов, за яких студент може брати особисту участь у процесі навчання” [1, с. 12]. На думку І. Козловської [6], у різноманітних формах і на різних рівнях інтегративні технології не підривають предметної системи навчання, проте дають можливість значно розширити та варіювати його зміст. Широкий спектр базових знань дає змогу результативніше використати загальноприйняті технології, методи та прийоми навчання, а також апробувати, ті які з’являються. Поряд з цим технології навчання також можуть використовувати весь арсенал дидактичних методів, проте з іншими смисловими наголосами. Попри те, що існують різноманітні методи навчання, викладач повинен відбирати лише ті, які об’єктивно поєднуються з ідеєю інтегрування знань.

Вибір технологій навчання залежить від: цілі, завдань; закономірностей й принципів навчання та умов, які випливають із них; можливостей студентів і педагогів; змісту й методів певної науки, предмета і теми. Методична робота викладача щодо відбору технологій навчання для конкретної дисципліни складається з таких етапів: проектувальний (цілі, зміст, методи, засоби, критерії досягнення цілей, методика визначення результатів навчання, навчальне середовище, варіанти змісту й структури дисципліни, оптимальний набір технологій навчання із врахуванням форми організації – лекція, семінар, практична робота), аналіз результатів і коригування технологій; моніторинг якості навчання.

Інтегровані технології навчання потребують і великих затрат часу, що, інколи, при невиваженому їх застосуванні може бути перешкодою для досягнення навчальної мети заняття. Наприклад, на заняттях типу повідомлення нових знань пропонується використовувати елементи методу модерації, “мозкової атаки” (генерації ідей), непевної ситуації, що змушує наближувати процес пізнання до пошукової, дослідницької діяльності та вміння формувати й відстоювати власну позицію, аналізувати. Готуючись до

лабораторно-практичних робіт, викладачеві варто звернути увагу на такі інтерактивні методи роботи, як робота малими групами, кластер, «кошик набутих знань», конструктивна критика, коло спілкування, ситуація успіху. Завдяки цьому без особливих проблем розв'язуються досить складні задачі. Але такий підхід ускладнює використання набутих знань і навичок при вивченні спеціальних дисциплін, де фігурують реальні об'єкти. Тому обов'язково передбачається виконання підсумкових робіт, розрахованих на реально працюючі моделі, деталі тощо [3, с. 163−167]. Таким чином, ефективність підготовки студентів вищого навчального закладу можна значно підвищити, якщо в системі професійної освіти реалізувати інтеграцію технологій навчання, яка позитивно впливає на якість навчальної діяльності.

Професійна підготовка майбутніх фахівців туристичної сфери передбачає усвідомлення та вивчення ними змісту туризму, що охоплює почуття поваги до національної культури та історії іншого народу й основних інтересів кожної держави; взаєморозуміння між народами світу та знайомства з їхніми досягненнями у різних галузях (економічній, соціальній, культурній, науково-технічній тощо) [7, с. 139] та найкраще відображається при веденні міжкультурного діалогу з людьми, які представляють різні культурні спільноти.

Формування міжкультурних умінь тісно пов’язане з міжкультурною комунікацією, під якою розуміють обмін між культурами продуктами їх діяльності. Неодноразово фахівці туристичної сфери стикаються з проблемою міжкультурного взаєморозуміння іноземною мовою. Для досягнення такого взаєморозуміння важливу роль відіграє культурний фон, тобто культурно-країнознавчий аспект спілкування. Оскільки обмін інформацією може відбуватися при формальних і неформальних контактах, від спілкування в сім’ї на побутовому рівні і до політики, зміст культурного фону складають знання з різних сфер: мовних аспектів спілкування в конкретній країні, повсякденного життя населення, звичаїв, традицій, культури, історії, географії, економіки, літератури, різних видів мистецтв (музика, театр, кіно, живопис, архітектура) [2, с. 1]. У процесі професійної взаємодії, зокрема при проведенні переговорів чи презентацій в умовах усних ділових контактів виникає потреба у використанні фахівцями прийомів і методів усного спілкування та відповідних комунікативних методів. Це, у свою чергу, вимагає володіння фахівцями не лише знаннями з професійно-орієнтованих дисциплін, а й знаннями соціокультурного характеру, що допоможе, крім усього іншого, доречно застосовувати компоненти соціолінгвістичної компетенції, використовувати мовні моделі звертання, вибачення, прохання, ввічливості тощо. Тому процес професійної підготовки повинен включати інтеграцію таких інтерактивних методів, завдяки яким можна сформувати у студентів уміння діяти у вищезгаданих ситуаціях.

Інтегровані технології навчання відображають особливості освоєння наукової галузі, навчальної дисципліни, теми і використовують для цього конкретні методи навчання. Покажемо це на прикладі вивчення іноземних мов, використовуючи відповідні розробки.

Однією з найбільших проблем, з якою стикаються студенти, є вміння розмовляти іноземною мовою в культурному контексті. Тому в навчальних закладах (загальноосвітніх і професійних) важливим є комунікативний підхід до вивчення іноземної мови, при якому значна увага вивченню та застосуванню матеріалу соціокультурного характеру саме на заняттях з іноземної мови. Комунікативний підхід до вивчення дисципліни передбачає інтеграцію інтерактивних методів навчання для формування у студентів здатності застосовувати й активізовувати свої знання у процесі моделювання реальних ситуацій [4]. Тому рольові та мовні ігри, презентації реальні життєві ситуації, які так широко застосовуються прихильниками інтенсивного навчання іноземної мови.

Рольові ігри є будь-яким видом мовленнєвої діяльності, коли ви хочете виконувати роль іншої людини, поставити себе в уявну ситуацію. Застосування методу рольової гри дозволяє внести різноманітність у навчальний процес, надати йому темпу, таким чином заохочуючи студентів до співробітництва. Студентам надзвичайно цікаво грати ролі будь-кого, тобто за короткий час за допомогою уяви та творчого мислення вони можуть бути будь-ким.

Сюжети рольових ігор повинні відповідати темам, відповідно до тематичного плану дисципліни. Для студентів напряму підготовки “Туризм” комплекс рольових ігор включає: “Професії в туризмі”, “Робота у готелі”, “Бронювання квитків”, “Планування відпочинку”, “Замовлення столика у ресторані”, “Уміння справлятися зі скаргами”, “Планування та обговорення туристичного пакету”, “Види готельних послуг”, “Опис готелів” та інші.

З метою підвищення мотивації та зацікавленості студентів до вивчення та ефективного засвоєння навчального матеріалу застосовувався метод презентацій з використанням мультимедійних засобів та інформаційних технологій. Аудіо та відеоматеріали є засобами ефективного вивчення іноземної мови.

Систематичне й послідовне використання цих матеріалів при дотриманні дидактичного принципу − від простого до більш складного матеріалу − є головною запорукою успіху процесу навчання [5].

Використання методу презентацій, зокрема, при вивченні іноземної мови дає змогу: підвищити інтерес студентів до вивчення дисципліни; легше та ефективніше засвоювати матеріал; розвивати комунікативні вміння та навички студентів; набувати практичного досвіду міжкультурного спілкування; орієнтуватись у сучасному іншомовному інформаційному просторі; економити час на пошук та представлення інформації; використовувати мультимедійні засоби та комп'ютерні технології тощо.

Найчастіше студенти використовують програму "Microsoft Power Point". Підготовка презентації є цікавою для студентів саме через використання ними інтернет-ресурсів. Її створення передбачає систематизацію теоретичних знань студентів, розвиток їхнього інтелектуального потенціалу з метою проявлення інтересу до творчої самостійної роботи, відчуття відповідальності за її результат й бажання відчутим себе успішним. Такого виду робота є певним відпочинком, а також пізнавальною діяльністю.

Позааудиторні заходи, зокрема іноземними мовами, є особливим соціокультурним і професійно-орієнтованим середовищем, запорукою саморозвитку й самовизначення, реалізації власних творчих і комунікативних здібностей студентів у процесі міжкультурного спілкування. Метою проведення позааудиторних заходів є формування у майбутніх фахівців сфери туризму міжкультурних умінь за тематикою напрямів їх навчання та набуття ними міжкультурної комунікативної здатності, зорієнтованої насамперед на формування у студентів практичних мовленнєвих умінь для ведення міжкультурного діалогу.

Тому інтеграція інтерактивних методів навчання таких як рольові ігри презентації, позааудиторні заходи тощо, у процесі підготовки майбутніх фахівців туристичної галузі сприяє розвитку у студентів таких особистісних якостей як самовдосконалення та самовиховання, креативного мислення, розумової та соціальної активності з метою успішного ведення міжкультурного діалогу з представниками різних культурних груп, а також є передумовою їх успішного професійного майбутнього у туристичній сфері з актуалізацією власних професійних навиків, їх корекцією як у процесі навчання так і при виконанні професійних обов'язків.

Висновки та перспективи подальших досліджень. З огляду на вищесказане вважаємо, що сьогодні особливого значення набуває застосування інтегративних технологій у процесі професійної підготовки фахівців для сфери туризму, зокрема для набуття ними міжкультурних умінь з метою ефективного ведення міжкультурного спілкування у процесі навчання й, надалі, у професійній діяльності. Повноцінне володіння іноземними мовами розглядається як обов'язковий компонент професійної підготовки. Успішна професійна діяльність у туристичній сфері, а саме ефективне застосування міжкультурних умінь з метою результативного співпраці з представниками різних культурних груп, неможлива без володіння іноземною мовою, якою здійснюється традиційний та онлайновий пошук професійної інформації, її аналіз і обробка, листування й телефонні перемовини, екскурсії для іноземних туристів, домовленості з людьми іншої культурної приналежності тощо. До подальших напрямів дослідження відносимо застосування інтегративного навчання іноземних мов у професійній підготовці майбутніх фахівців сфери туризму з метою усвідомлення необхідності й значущості не лише наявності професійних знань, а й знань та умінь з іноземних мов, які важливі на певному конкретному етапі навчання; виокремлення функцій та умов успішного застосування інтегративного навчання у навчально-виховному процесі професійного навчального закладу, а також розробку його організаційно-методичного та навчально-методичного забезпечення.

Список використаних джерел:

1. Білик О. С. Педагогічні умови інтеграції методів навчання фахових дисциплін майбутніх будівельників у вищих технічних навчальних закладах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / О. С. Білик. – Вінниця, 2009. – 18 с.

2. Головачук Л. П. Навчання учнів основної загальноосвітньої школи культурно-країнознавчої компетенції на уроках англійської мови : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 "Теорія і методика навчання (іноземні мови)" / Л. П. Головачук. – К., 2003. – 20 с.

3. Гомеля Н. Використання інтерактивних методів навчання педагогів професійної школи / Н. Гомеля // Педагог професійної школи : зб. наук. праць [редкол. : Н. Г. Ничкало (голова), І. А. Зязюн, О. І. Щербак та ін. ; упоряд. : Н. Г. Ничкало, О. І. Щербак.]. – К., 2002. – № 6. – С. 163-167.

4. Деяк М. Ю. Фактори впливу інтерактивних технологій при навчанні професійно-спрямованої іноземної мови студентів економічних спеціальностей / М. Ю. Деяк // Молодий вчений. – 2016. - № 3 (30). - С. 378-381.

5. Карпова О. О. Дидактичні умови навчання іноземної мови майбутніх економістів засобами мультимедійних технологій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.09 "Теорія навчання" / О. О. Карпова. – Київ, 2015. – 23с.

6. Козловська І. М. Інтегрований підхід як загальнонаукова методологія педагогічної науки : прогностичний аспект / І. М. Козловська // Педагогічний процес : теорія і практика : зб. Наук. Праць. – К., 2003. – Вип. 1. – С. 89–99.

7. Федорченко В. К. Туристський словник-довідник : навч. Посіб. / В. К. Федорченко, І. М. Мініч. – К. : Дніпро, 2000. – 160 с.

УДК 37.025.7

О. В. Бєлкіна-Ковальчук м. Луцьк Україна / O. Belkina-Kovalchuk Lutsk Ukraine
belkinakovalchuk@gmail.com

РОЛЬ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ

Анотація. *На сучасному етапі розвитку наша країна зазнає не лише військової, а й інформаційної агресії. Це потребує якісної освіти, яка є ключовим елементом національної безпеки, національної єдності, економічного процвітання України та засобом соціального просування кожного громадянина. Реформування в сучасній освіті змістили акцент із набуття знань до формування ряду компетентностей особистості. Головне завдання сучасної освіти – готувати компетентного члена суспільства, спроможного ухвалювати адекватні рішення, реагувати на особистісні і соціальні виклики. Одним із засобів вирішення цих завдань є наявність в особистості критичного мислення.*

У статті висвітлено сутність та головні ознаки критичного мислення особистості, які сприятимуть формуванню її основних компетентностей. Серед них: здатність людини самостійно аналізувати інформацію, визначати її сутність, порівнювати з іншою інформацією і робити власні висновки; вміння бачити помилки або логічні порушення в аргументації партнерів та в інших джерелах інформації, власні помилки; вміння аргументувати свою думку, переглядати свої позиції, якщо вони не витримують критики; вміння оцінювати суспільні явища, події, власні вчинки та вчинки окремих осіб з позицій загальнолюдської моралі; мужність, принциповість, сміливість у відстоюванні своїх позицій; відкритість до сприймання інших поглядів, позицій, повага до їх різноманітності.

Ключові слова: *компетентність, ключові компетентності, компетентнісний підхід, мислительний процес, критичне мислення, аргументація, власна думка, ознаки критичного мислення.*

THE ROLE OF THE CRITICAL THINKING IN THE MODERN EDUCATION

Annotation. *Being at the present level of development, our country faces not just a war aggression but also an informational one. It demands a highly-quality education which is an essential element in the national safety, national unity, Ukrainian economic prosperity and social development of each citizen. Reforming in the modern education changed the emphasis from getting knowledge to forming competence. The main task of modern education is to prepare a competent member of society able to take right decisions and deal with personal and social challenges. One of the ways of solving these problems is critical thinking.*

This article highlights the main features of critical thinking which encourage forming the key competence. They are: ability of analyzing the information, comparing and making solutions; ability of understanding faults or logical disagreements in the partner`s argumentation and in the other sources of information; own faults; skills of argumentation of the own point of view, review them if they do not stand up to criticism; ability of evaluation of the social phenomena, events, own behavior in the general moral context; courage, integrity in defending their positions; willingness to take other points of view, respect to their variety.

© О. В. Бєлкіна-Ковальчук, 2018